

Ісагова Н. М.,
аспірантка кафедри кримінального процесу та
криміналістики Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID: 0000-0002-9603-6010

Науковий керівник:

Сергєєва Д. Б., доктор юридичних наук,
професор кафедри кримінального процесу
та криміналістики Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, адвокат

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2022.3-4/184-191>

УДК 343.985.7

СПОСІБ ВЧИНЕННЯ ВБИВСТВ З ОСОБЛИВОЮ ЖОРСТОКІСТЮ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЦИХ ЗЛОЧИНІВ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню способу вчинення вбивств з особливою жорстокістю як одного з найважливіших елементів криміналістичної характеристики цих злочинів.

На підставі системного аналізу наукової криміналістичної літератури, кримінального, кримінального процесуального законодавства та результатів слідчо-судової практики, а також результатів опитування практичних працівників (слідчих, прокурорів) зроблено висновок про те, що саме спосіб вчинення злочину як елемент криміналістичної характеристики суттєво впливає як на кваліфікацію, так і на методику розслідування вказаного кримінального правопорушення.

Спосіб вчинення вбивств з особливою жорстокістю розглянуто нами з точки зору його класичної у криміналістиці системи взаємопов'язаних дій з підготовки, безпосереднього вчинення та приховання слідів злочину.

Результати системного аналізу кримінальних проваджень, відкритих за ознаками злочину, передбаченого п. 4 ч. 2 ст. 115 КК України, переконливо свідчать, що вбивства з особливою жорстокістю майже не вчиняються з попередньою підготовкою до вчинення злочину. Як правило, злочинець одразу реалізує злочинний намір, що виник. Встановлено, що єдиною підготовчою дією, яка реалізується злочинцем та може вважатися підготовкою до вчинення вбивства, вчиненого з особливою жорстокістю, є обрання та принесення на місце вчинення злочину знаряддя його вчинення. В поодиноких випадках також мало місце очікування злочинцем сприятливого моменту початку своєї злочинної діяльності, а саме моменту, коли злочинець і потерпіла особа (або потерпілі) залишилися наодинці.

Встановлено, що вбивства з особливою жорстокістю найчастіше вчиняються такими способами: нанесення ударів руками та ногами, стрибання ногами на тіло і голову потерпілого; нанесення колюче-ріжучих ударів ножом, у тому числі мисливським, що відносяться до холодної зброї, іншим гострим предметом (викруткою та ін.); предметом рублячої дії (сокирою, лопатою та ін.); ампутація ножом частин тіла; нанесення ударів тупим предметом (молотком, металеву палицею та ін.); удушення руками, предметом (дротом, мотузкою та ін.); підпалення потерпілого та інші. Встановлені непоодинокі випадки, коли послідовно застосовуються різні способи вчинення вбивства з особливою жорстокістю.

Встановлені кореляційні зв'язки між елементами криміналістичної характеристики: способом вчинення злочину та особою злочинця, місцем вчинення злочину та потерпілою особою.

Ключові слова: досудове розслідування, вбивство, вбивство з особливою жорстокістю, криміналістична характеристика, спосіб вчинення злочину.

Постановка проблеми.

У ст. 3 Конституції України життя людини визнається найвищою соціальною цінністю. Згідно зі ст. 27 Основного Закону, ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини. Особливість суспільної небезпеки умисних вбивств полягає в тому, що вони завдають незворотної шкоди, оскільки людину позбавляють найціннішого – життя.

Згідно офіційної статистики, представленої на сайті Офісу генерального прокурора¹, в Україні частка вбивств, вчинених з особливою жорстокістю не є значною. Так, у 2017 році з 5145 зареєстрованих умисних вбивств, вчинено з особливою жорстокістю 27 або 0,5% від загальної кількості. У 2018 році зареєстровано 5557 умисних вбивств, з яких 17 з особливою жорстокістю (0,3%); у 2019 р. – 5465, з яких 21 вбивство з особливою жорстокістю (0,4%); у 2020 р. – 3809, з яких 24 убивства з особливою жорстокістю (0,6%); у 2021 р. – 3191, з яких 25 (0,8%) вчинено з особливою жорстокістю. Разом з тим, наочно представлена динаміка зростання частки вбивств, вчинених з особливою жорстокістю, з 0,3–0,5% у 2017–2019 р.р. до 0,8% у 2021 році.

Умисні вбивства, вчинені із особливою жорстокістю, є завжди резонансними злочинами, що привертають неабияку увагу громадськості, часто тримають певну частину суспільства в стані страху небезпеки за власне життя і здоров'я та життя і здоров'я рідних та близьких. Саме через це вони потребують швидкого розкриття

та розслідування, повного та всебічного дослідження всіх обставин кримінального провадження з метою справедливого судового розгляду, а також запобігання вчиненню нових аналогічних кримінальних правопорушень. Є випадки, коли умисні вбивства, вчинені із особливою жорстокістю, бувають замовними².

Методика розслідування вбивств, вчинених з особливою жорстокістю переважно залежить від правильного використання криміналістичної характеристики цих злочинів. Закономірні зв'язки між елементами криміналістичної характеристики допомагають правильно висувати і перевіряти слідчі версії, визначати порядок проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій щодо пошуку злочинця та доказів у кримінальному провадженні.

Саме спосіб вчинення злочину майже завжди є основним елементом його криміналістичної характеристики, оскільки суттєво впливає на розслідування і кваліфікацію злочинного діяння, його ознаки посідають центральне місце в криміналістичній характеристиці злочину. Діяльність з розслідування здійснюється саме «від способу вчинення злочину до методів його розкриття»³.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. «Криміналістична характеристика злочинів» не є новим поняттям в криміналістиці. Формулювання її визначення та змісту міститься у роботах провідних радянських та вітчизняних вчених-криміналістів, зокрема О. Н. Колесніченка, Р. С. Белкіна, А. І. Басалаєва, В. О. Гуляєва, І. Ф. Герасимова,

¹ Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування <<https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>> дата звернення 27.09.2022.

² М. А. Погорецький, Причини вбивств на замовлення. Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 31 жовт. 2008 р.): у 2 ч (Запоріжжя, ЮІ ДДУВС, 2008) Ч. 1. 142–144.

³ А. Н. Васильев, Проблемы методики расследования отдельных видов преступлений (Москва, ЛексЭст, 2002) 48.

В. Г. Гончаренка, Р. Р. Зуйкова, В. С. Кузьмічова, С. П. Мітрічева, М. В. Салтєвського, М. О. Селіванова, В. О. Образцова, В. Ю. Шепітька, О. Г. Філіппова, М. П. Яблокова та інших.

Метою статті є дослідити зміст способу вчинення вбивств з особливою жорстокістю як елементу криміналістичної характеристики, визначити можливі кореляційні зв'язки між способом вчинення вбивств з особливою жорстокістю та іншими елементами криміналістичної характеристики злочинів цього виду.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Оскільки спосіб вчинення злочину є елементом такої наукової категорії, як криміналістична характеристика злочину, про що було сказано вище, на наш погляд, насамперед слід визначитися з поняттям та змістом останньої.

Так, на думку Р. С. Белкіна, криміналістична характеристика злочинів містить типову вихідну інформацію, систему даних про способи вчинення та приховування цього виду злочинів і типові наслідки їх застосування, характеристику особливостей обставин, що підлягають з'ясуванню або дослідженню у вказаній категорії справ, і типових версій; вказівку на особу ймовірного злочинця і його характеристику, ймовірні мотиви і цілі злочину, особу ймовірного потерпілого і його характеристику; опис типових для зазначеного виду злочинів обставин, що сприяють його вчиненню¹.

О. Н. Колесніченко та В. О. Коновалова запропонували власне визначення криміналістичної характеристики, що на нашу думку, відображає найбільш істотні ознаки розглядуваного поняття. На погляд вчених, під криміналістичною характеристикою слід розуміти систему відомостей (інфор-

мації) про криміналістично значущі ознаки злочинів цього виду, що відображає закономірні зв'язки між ними і слугує побудові й перевірці слідчих версій у розслідуванні конкретних злочинів².

Безперечним є те, що найбільш важливою ознакою для кваліфікації та подальшого розслідування злочину є такий елемент криміналістичної характеристики злочину як спосіб його вчинення, що в різний час досліджувався у наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених-криміналістів, зокрема В. П. Бахіна, І. В. Гори, С. М. Зав'ялова, О. Н. Колесніченка, В. І. Кукліна, В. К. Лисиченка, В. О. Попелюшка, В. В. Тіщенко, А. В. Хірсіна та інших.

В. О. Попелюшко досліджує спосіб учинення злочину як частину предмета доказування та визначає його як певний порядок, метод, послідовність рухів і прийомів, що застосовуються особою для вчинення злочину, форма реалізації дії чи бездіяльності³.

С. М. Зав'ялов, досліджуючи спосіб вчинення злочину на дисертаційному рівні, слушно зазначає, що спосіб учинення злочину – це не просто певна сума або якийсь комплекс поведінкових актів, а цілісна структура поведінки, що є певною системою⁴.

На думку В. К. Гавло, спосіб учинення злочину як систему дій (бездіяльності) з підготовки, вчинення і приховування злочину з притаманними їй слідами – наслідками вчиненого, яка обирається суб'єктом злочину для досягнення злочинного результату відповідно до його особистих якостей і обстановки кримінального правопорушення⁵.

В своєму дисертаційному дослідженні А. В. Хірсін поділяє спосіб злочину на чотири фази. На думку науковця, це дії злочинця, що закономірно проходять чотири

¹ Р. С. Белкин, Криминалистическая энциклопедия (Москва, БЕК, 1997) 107.

² А. Н. Колесніченко, В. Е. Коновалова, Криминалистическая характеристика преступлений: учеб. Пособие (Харків, Юрид. ин-т., 1985) 27.

³ В. А. Попелюшко, Способ совершения преступления как элемент предмета доказывания (1984) 1 *Советское государство и право* 123.

⁴ С. М. Зав'ялов, Спосіб вчинення злочину: сучасні проблеми вивчення та використання у боротьбі зі злочинністю (автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2005) 7.

⁵ В. К. Гавло, Теоретические проблемы и практика применения методик расследования отдельных видов преступлений (Томск, 1985) 176.

фази розвитку: інформаційно-пошукову (розвідувальну), підготовчо-організаційну, діяльнісно-операційну та забезпечення приховування слідів злочину¹.

Традиційно в криміналістиці спосіб вчинення злочину як елемент криміналістичної характеристики розглядається як спосіб підготовки, вчинення та приховування злочинів. Спосіб вчинення злочинів також визначається обставинами їх вчинення: обстановкою, місцем, часом, засобами та знаряддями їх вчинення.

Спосіб вчинення злочину – це послідовність дій суб'єкта, спрямована на досягнення поставленої мети (певного злочинного результату), це усе те, що характеризує дії злочинця при підготовці, вчиненні злочину та прихованні його слідів².

На наш погляд, способу вчинення кожного виду злочину притаманні власні стадії, тому їх наукове пізнання та зведення їх у певну систему мають як теоретичне, так і практичне значення. Розглянемо спосіб вчинення вбивств з особливою жорстокістю з точки зору розгляду його як класичної у криміналістиці системи взаємопов'язаних дій з підготовки, безпосереднього вчинення та приховування слідів злочину.

В навчально-науковій літературі зазначається, що характерними для підготовки до вчинення вбивств є: спостереження за потерпілим – встановлення місця проживання та режиму дня, місця роботи та займаної посади, маршруту пересування, наявності транспортних засобів та особистої охорони; складання неправдивого алібі – визначення місця перебування під час вчинення злочину, підшукування осіб, які б це підтвердили та їх детальний інструктаж; розроблення плану вбивства; підбір співучасників; підшукування знарядь злочину; вибір місця та часу його вчинення; визначення

умов, необхідних для реалізації злочинного наміру тощо³.

Результати системного аналізу кримінальних проваджень, відкритих за ознаками злочину, передбаченого п. 4 ч. 2 ст. 115 КК України, переконливо свідчать, що вбивства з особливою жорстокістю майже не вчиняються з попередньою підготовкою до вчинення злочину. Як правило, злочинець одразу реалізує злочинний намір, що виник. Встановлено, що єдиною підготовчою дією, яка реалізується злочинцем та може вважатися підготовкою до вчинення вбивства, вчиненого з особливою жорстокістю, є обрання та принесення на місце вчинення злочину знаряддя його вчинення.

Так, наприклад, у справі № 5-5345к06 встановлено, що 4 грудня 2005 року у заарештованого, який перебував у стані алкогольного сп'яніння, з метою заволодіння майном, виник умисел на вчинення умисного вбивства своєї сусідки. З цією метою, озброївшись предметом, схожим на молоток, приблизно о 23 год. 15 хв. він зайшов до неї в квартиру і, скориставшись тим, що потерпіла, яка перебувала на кухні, повернулася до нього спиною, він завдав їй декілька ударів указаним предметом в потиличну частину голови. Від цих ударів потерпіла втратила свідомість і впала на кухонний стіл. Скориставшись тим, що потерпіла втратила свідомість і не змогла чинити йому опір, засуджений, із застосуванням фізичного насильства згвалтував потерпілу, після чого скинув її на підлогу і знову декілька раз ударив предметом, схожим на молоток, у потиличну частину голови потерпілої, у зв'язку з тим, що вона подавала ознаки життя⁴.

У кримінальному провадженні № 5-1010к07 встановлено, що на ґрунті раптово виниклих неприязнених стосунків, з ревнощів, обвинувачений убив з осо-

¹ А В Хірсін, Криміналістичне забезпечення розслідування корисливо-насильницької організованої злочинної діяльності (автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2006) 8.

² М А Погорецький, Д Б Сергеева (за ред.) Розслідування окремих видів злочинів: навчальний посібник (Київ, Алерта, 2015) 536.

³ Там же.

⁴ Ухвала Верховного Суду України від 17.08.2007 № 5-5345к06 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/216641>> дата звернення 27.09.2022.

бливою жорстокістю двох осіб. Для реалізації свого наміру він у літній кухні взяв ніж, повернувся в будинок, включив світло та розбудив потерпілих, після чого реалізував свій злочинний намір у присутності неповнолітньої доньки потерпілої¹.

В поодиноких випадках мало місце очікування злочинцем сприятливого моменту початку своєї злочинної діяльності, фактично моменту, коли злочинець і потерпіла особа (або потерпілі) залишилися наодинці. Так, у справі встановлено, що обвинувачена особа проживала в одному будинку із сім'єю потерпілої з дітьми та впродовж останніх трьох років у обвинуваченої склалися неприємні стосунки з цією сім'єю через те, що діти в силу свого віку заважали їй відпочивати, але батьки, на її думку, на її зауваження не реагували. Достовірно знаючи, що чоловік потерпілої та його сини вдома відсутні, обвинувачена в ніч з 10 на 11 вересня 2005 року, приблизно 1-й год., взявши у своїй квартирі саморобного ножа, прийшла до квартири потерпілої, де в цей час остання знаходилася з трьома малолітніми доньками. Під вигаданим привидом обвинувачена увійшла у квартиру, яку їй відчинила сама потерпіла, та здійснила свій умисел на позбавлення життя потерпілої та її доньок, нанеши потерпілій 19 ударів ножем в життєво важливі органи, цим же ножем нанесла малолітнім донькам, які спали на одному ліжку, відповідно 4 та 10 ударів, та 11 ударів малолітній доньці, яка спала на дивані.

У справі № 1007/7400/2012, що розглядалася Броварським міськрайонним судом Київської області встановлено, що обвинувачений вчинив вбивство потерпілої з особливою жорстокістю в кафе, де остання була єдиним працівником, що пізно закінчує роботу, дочекавшись, коли всі відвідувачі покинули приміщення кафе, а потерпіла почала збиратись додому, завершивши роботу.

¹ Ухвала Верховного Суду України від 17.08.2007 № 5–1010к07 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/614171>> дата звернення 27.09.2022.

² Постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2003 № 2 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03#Text>> дата звернення 27.09.2022.

Щодо безпосереднього способу вчинення вбивств з особливою жорстокістю, то Пленум Верховного Суду України у п. 8 своєї Постанови від 07.02.2003 № 2 «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи»² зазначив, що умисне вбивство визнається вчиненим з особливою жорстокістю, якщо винний, позбавляючи потерпілого життя, усвідомлював, що завдає йому особливих фізичних (шляхом заподіяння великої кількості тілесних ушкоджень, тортур, мордування, мучення, в тому числі з використанням вогню, струму, кислоти, лугу, радіоактивних речовин, отрути, яка завдає нестерпного болю, тощо), психічних чи моральних (шляхом зганняблення честі, приниження гідності, заподіяння тяжких душевних переживань, глумління тощо) страждань, а також якщо воно було поєднане із глумлінням над трупом або вчинювалося в присутності близьких потерпілому осіб і винний усвідомлював, що такими діями завдає останнім особливих психічних чи моральних страждань. Не можна кваліфікувати умисне вбивство за п. 4 ч. 2 ст. 115 КК України на тій підставі, що винна особа в подальшому з метою приховання цього злочину знищила або розчленувала труп.

Системний аналіз матеріалів слідчої судової практики свідчить, що вбивства з особливою жорстокістю найчастіше вчиняються такими способами:

- нанесення ударів руками та ногами, стрибання ногами на тіло і голову потерпілого;
- нанесення колоче-ріжучих ударів ножем, у тому числі мисливським, що відносяться до холодної зброї, іншим гострим предметом (викруткою та ін.); предметом рублячої дії (сокирою, лопатою та ін.);
- ампутація ножем частин тіла;
- нанесення ударів тупим предметом (молотком, металеву палицею, де-

рев'яним поліном, скляною пляшкою, дерев'яною палицею (скалкою) та ін.);

– удушення руками, предметом (дротом, мотузкою, зав'язками від кухонного фартуку та ін.);

– облиття бензином чи іншою горючею речовиною та підпалення потерпілого та інші.

Непоодинокі випадки, коли послідовно застосовуються різні способи вчинення вбивства з особливою жорстокістю. Так, у кримінальному провадженні, внесеному в ЄРДР за номером 12019210000000307 встановлено, що підозрюваний 14 вересня 2019 року приблизно о 00 год 05 хв на ґрунті ревноців з прямим умислом, спрямованим на заподіяння смерті потерпілій з особливою жорстокістю, завдав один удар кулаком правої руки в область обличчя потерпілої, в результаті чого вона втратила рівновагу та впала спиною на асфальтове покриття проїжджої частини дороги, після чого підозрюваний ножем, використовуючи явну перевагу в силі, подолавши опір з боку останньої, в присутності інших осіб, наніс численні удари в різні частини тіла потерпілої (загалом 20 ударів), у тому числі в життєво-важливі органи, усвідомлюючи, що завдав останній особливих фізичних страждань та нестерпного болю й особливих психічних і моральних страждань присутнім при цьому чотирьом особам.

Традиційними способами приховання вбивств є: знищення слідів злочину; приховування чи знищення знарядь і засобів; інсценування під нещасний випадок чи самогубство; знищення трупа (спалювання, утоплення, розчленування, закопування); спотворення трупа з метою приховання особи потерпілого. Такі дії пов'язані зазвичай із бажанням убивці уникнути відповідальності, приховати свою причетність до злочину¹.

Важливим є зазначити, що проведенням системним науковим аналізом слідчо-судової практики з розслідування і судового розгляду кримінальних проваджень щодо

вбивств, вчинених з особливою жорстокістю, ознак приховання вчиненого злочину нами встановлено не було. Більш того, значна частка злочинів досліджуваного виду (близько 20% досліджених кримінальних проваджень) вчинялася в присутності свідків, тобто за умов очевидності.

Варто також зазначити, що спосіб вчинення злочину як елемент криміналістичної характеристики містить в собі інформацію щодо обстановки, місця, часу, засобів та знарядь його вчинення. Висвітлення результатів нашого дослідження щодо цих складових способу вчинення вбивств з особливою жорстокістю буде оприлюднене в подальших наукових працях.

Висновки. Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що способи вчинення вбивств із особливою жорстокістю є досить різноманітними і їх обрання, на наш погляд, залежить від низки факторів. Перш за все, вибір способу вчинення вбивства з особливою жорстокістю залежить від місця настання та реалізації злочинного умислу та наявності й доступності для злочинця відповідних предметів на цьому місці, що можуть бути використані для вчинення злочину досліджуваного виду (кухонний ніж, сокира, лопата, каністра з бензином, мотузка, дріт тощо).

По друге, наявна кореляція між способом вчинення вбивства із особливою жорстокістю і характеристикою особи злочинця, а саме його біологічними даними, такими як вік, стан здоров'я, зріст, фізична сила та витривалість. Встановлено, що у випадках вчинення вбивств з особливою жорстокістю у співучасті двома особами, навіть якщо одним із співучасників є жінка, злочин може бути вчинений шляхом нанесення потерпілому ударів руками та ногами. Проте, якщо у злочинця виник умисел виник на позбавлення життя декількох осіб (двох та більше), то такі вбивства, як правило, завжди вчиняються з використанням певних

¹ Криміналістика: підручник. 4-е вид. перероб. і допов. / В Ю Шепітько, В О Коновалова, В А Журавель та ін.; за ред. В Ю Шепітька (Харків, Право, 2010) 285.

знарядь і засобів, найчастіше, предмета, яким завдаються колюче-ріжучі поранення (кухонний або мисливський ніж, викрутка тощо).

Наприкінці варто зазначити, що встановлення способу вчинення вбивств з особливою жорстокістю є одним із важливих завдань процесу розслідування. Вивчаючи характер актів

поведінки злочинця на місці події слідчий може висунути версії щодо мотиву і мети злочину, визначити напрями встановлення психологічного контакту з підозрюваним, обрати ефективні для конкретного випадку тактичні прийоми проведення окремих слідчих (розшукових) дій та вирішити низку інших криміналістичних завдань.

REFERENCES

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

LEGISLATION

1. Pro zareiestrovani kryminalni pravoporushennia ta rezultaty yikh dosudovoho rozsliduvannia [About registered criminal offenses and the results of their pre-trial investigation] <<https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareiestrovani-kryminalni-pravoporushennia-ta-rezultaty-yikh-dosudovogo-rozsliduvannia-2>> data zvernennia 27.09.2022 [in Ukrainian].

CASES

2. Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 07.02.2003 № 2 [Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine dated February 7, 2003 No. 2] <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03#Text>> data zvernennia 27.09.2022 [in Ukrainian].

3. Ukhvala Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 17.08.2007 № 5–5345k06 [Resolution of the Supreme Court of Ukraine dated August 17, 2007 No. 5–5345k06] <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/216641>> data zvernennia 27.09.2022 [in Ukrainian].

4. Ukhvala Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 17.08.2007 № 5–1010k07 [Resolution of the Supreme Court of Ukraine dated August 17, 2007 No. 5–1010k07] <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/614171>> data zvernennia 27.09.2022 [in Ukrainian].

BIBLIOGRAPHY

BOOKS

5. Belkin R S, *Kriminalisticheskaja jenciklopedija* [Criminal encyclopedia] (Moskva, BEK, 1997) 340 [in Russian].

6. Gavlo V K, *Teoreticheskie problemy i praktika primeneniya metodik rassledovanija otdel'nyh vidov prestuplenij* [Theoretical problems and practice of application of methods of investigation of certain types of criminals] (Tomsk, 1985) 316 [in Russian].

7. Kolesnychenko A N, Konovalova V E, *Krymynalystycheskaia kharakterystyka prestuplenyĭ* [Criminal characteristics of the criminal] (Kharkiv, Yuryd. yn-t., 1985) 91.

8. *Krymynalystyka: pidruchnyk. 4-e vyd. pererob. i dopov.* [Forensics: a textbook. 4th edition processing and added] V Yu Shepitko, V O Konovalova, V A Zhuravel ta in.; za red. V Yu Shepitka (Kharkiv, Pravo, 2010) 464 [in Ukrainian].

9. Pohoretskyi M A, Serhyeyeva D B (za red.) *Rozsliduvannia okremykh vydiv zlochyniv* [Investigation of certain types of crimes]: navchal'nyy posibnyk (K.: Alerta, 2015) 536 [in Ukrainian].

10. Vasil'ev A N, *Problemy metodiki rassledovanija otdel'nyh vidov prestuplenij* [Problems of investigation methods of certain types of criminals] (Moskva, LjeksJest, 2002) 76 [in Ukrainian].

ARTICLES

11. Popeliushko V A, V A Popeljushko, *Sposob sovershenija prestuplenija kak jelement predmeta dokazyvanija* [The method of committing a crime as an element of the subject of proof] (1984) 1 *Sovetskoe gosudarstvo i pravo* 122–125 [in Russian].

DISSERTATION

12. Khirsin A V, *Krymynalystychnе zabezpechennia rozsliduvannia koryslyvo-nasylnytskoi orhanizovanoi zlochynnoi diialnosti* [Forensic support for the investigation of self-interested and violent organized criminal activity] (avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Kyiv, 2006) 18 [in Ukrainian].

13. Zav'ialov S M, Sposib vchynennia zlochynu: suchasni problemy vyvchennia ta vykorystannia u borotbi zi zlochynnistiu [The method of committing a crime: modern problems of study and use in the fight against crime] (avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Kyiv, 2005) 19 [in Ukrainian].

CONFERENCE PAPERS

14. Pohoretskyi M A, Prychyny vbyvstv na zamovlennia [Reasons for contract killings] *Aktualni problemy rozkryttia ta rozsliduvannia zlochyniv u suchasnykh umovakh: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Zaporizhzhia, 31 zhovt. 2008 r.): u 2 ch (Zaporizhzhia, YuI DDUVS, 2008) Ch. 1. 142–144 [in Ukrainian].*

Isagova N. M.,

Postgraduate student,

Department of Criminal Procedure and Forensic

Educational and Scientific Institute of Law

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ORCID: 0000-0002-9603-6010

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2022.3-4/184-191>

THE METHOD OF COMMITTING MURDER WITH PARTICULAR CRUELTY AS AN ELEMENT OF THE CRIMINAL CHARACTERISTICS OF THESE CRIMES

Abstract. *The article is devoted to the study of the method of committing murders with particular brutality as one of the most important elements of the forensic characteristics of these crimes.*

On the basis of a systematic analysis of scientific forensic literature, criminal, criminal procedural legislation and the results of investigative and judicial practice, as well as the results of a survey of practical workers (investigators, prosecutors), it was concluded that the method of committing the crime as an element of the forensic characteristics has a significant impact on the qualification, as well as on the methodology of the investigation of the specified criminal offense.

The method of committing murders with particular brutality has been considered by us from the point of view of its classic in criminology system of interrelated actions of preparation, direct commission and concealment of traces of the crime.

The results of the systematic analysis of criminal proceedings opened on the grounds of the crime provided for in Clause 4, Part 2, Art. 115 of the Criminal Code of Ukraine, convincingly testifies that murders with particular brutality are almost never committed with preliminary preparation for the commission of the crime. As a rule, the criminal immediately implements the criminal intent that has arisen. It has been established that the only preparatory action carried out by a criminal and which can be considered preparation for the commission of a murder committed with particular cruelty is the selection and bringing to the scene of the crime of the instrument of its commission. In isolated cases, there was also a place for the criminal to wait for a favorable moment to start his criminal activity, namely the moment when the criminal and the victim (or victims) were alone.

It has been established that murders with particular brutality are most often committed in the following ways: striking with hands and feet, jumping with feet on the victim's body and head; inflicting barbed-cutting blows with a knife, including a hunting knife that belongs to cold weapons, with another sharp object (screwdriver, etc.); an object of chopping action (axe, shovel, etc.); amputation of body parts with a knife; striking with a blunt object (hammer, metal stick, etc.); strangulation with hands, object (wire, rope, etc.); arson of the victim and others. There have been several cases where various methods of committing murder with particular brutality are consistently used.

The correlations between the elements of forensic characteristics are established: the way the crime was committed and the person of the criminal, the place of the crime and the victim.

Key words: *pre-trial investigation, murder, murder with special brutality, forensic characteristics, method of committing the crime.*